

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Горан Борисов Горанов, член на Научно жури,
формирано със заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър”, гр.
Варна

във връзка с провеждането на конкурс за заемане на академичната
длъжност „доцент” по професионалното направление 3.3 Политически
науки. (Международно право и международни отношения. Теория на
МО)

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „доцент” е
обявен от ВСУ „Ч. Храбър”, гр. Варна, във в. „Държавен вестник”, бр.
103 от 23.12.2011 год.

В обявения от ВСУ „Черноризец Храбър” конкурс участва
един кандидат – гл. ас. д-р **Ралица Жекова Жекова**, щатен
преподавател в Катедра „МИП” на Факултета „Международна
икономика и администрация”.

Д-р Ралица Жекова завършва специалност „Политология”
(1992–1997 г.) в СУ „Св. Кл. Охридски”, гр. София, с квалификация
„магистър по политология”.

Специализира последователно в Европейския университет за
мир (Австрия), в Университета в Осло (Норвегия) и в
Централноевропейския университет (Унгария). Чрез тези
специализации тя придобива квалификация и професионални умения
в областта на мирните изследвания и конфликтите на
мироизграждането и мироопазването, на управлението на
конфликтите и насърчаването на демократичния диалог.

Академичната си кариера във ВСУ „Черноризец Храбър” д-р
Ралица Жекова започва през 1997 г. Успешно защитава (2006 г.)

докторска дисертация на тема „Сецесията като средство за разрешаване на конфликти (Казусите Кипър и Еритрея)“.

В настоящия момент д-р Ралица Жекова е академичен секретар по „Проектно управление и финансиране“.

Преподавателската дейност на д-р Ралица Жекова е свързана с четенето на лекции и воденето на семинарни занятия по: „Теория и практика на международните преговори“, „Теория на международните отношения“, „Международни спорове и конфликти“, „Регионални отношения и конфликти“, „Сравнителен анализ на теорията на международните отношения и външната политика“, „Външна политика на САЩ“. Аудиторната ѝ заетост за учебната 2011–2012 г. е 174 лекционни часа (348 ч. упражнения). Лекционните курсове са осигурени с учебно-методически материали, поставени във виртуалното обучение на университетския сайт.

Важно място в академичното развитие на д-р Ралица Жекова заема нейното участие в редица международни проекти по проблеми на местната власт и администрация, на НПО, на туристическия бизнес и реализирането на програми на Европейската комисия. Неслучайно за периода 2007–2013 г. тя е Националното лице за контакти за социално-икономически науки и хуманитаристика по Седма рамкова програма на ЕС за изследвания, технологично развитие и демонстрации.

Пряката връзка между научната квалификация и професионалната дейност намира израз и в тематичната насоченост на докладите, изнесени на национални и на международни научни конференции и семинари след 1997 г. От такова естество са и посочените научно-приложни разработки.

В обявения конкурс д-р Ралица Жекова участва с монография, студия, три публикации (статия и доклади) и учебно помагало (в съавторство с Н. Дюлгерова).

Представените разработки са **публикувани след защитата на докторската дисертация.**

Досегашната изследователска дейност на д-р Ралица Жекова е фокусирана върху съвременните етнически конфликти. Акцентът е поставен върху възможностите за управление на този вид конфликти чрез използването на два алтернативни подхода – сецесията и федерализма. Подходящият избор и анализът на типични казуси позволяват да се открие специфичния потенциал на тези, сами по себе си противоположни политически практики, за възможно управление на етнически конфликти. Съчетаването на концептуалния, контекстуалния и на сравнителния анализ позволява да се демонстрират модели на конфликти от различни географски и културни региони, да се проблематизират условията и факторите на протичането на конфликтите, които позволяват разработването и на стратегии за тяхното управление в зависимост от геополитическите особености.

Този кръг от аналитични проблеми и конкретни исторически ситуации е представен в **монографията** „Етносът между сецесията и федерализма” (2012) в качеството ѝ на **хабилитационен труд**. Монографията е в обем от 160 страници. Съдържа увод, три глави и заключение. Приложена е и библиографска справка на използваните източници.

Намирам за уместно да изведа на преден план една концептуална особеност на рецензирания труд. Имам предвид евентуалната аналогия между неговата предметна област и темата на защитения от д-р Ралица Жекова дисертационен труд. В аналитичната рамка на монографията са включени четири казуса: Кипър, Еритрея, Нигерия и Босна и Херцеговина. Те са проблематизирани като прояви на сецесията или на федерализма и са интерпретирани като средство за решаване на етнически конфликти. За тази цел са дефинирани два самостоятелни модела, към всеки един от които се съотнасят два от

посочените четири казуса. Едната двойка – казусите на сецесията, се обвързват с критериите за ефективност и целесъобразност. Другата двойка казуси – Босна и Нигерия, представят федерализма като избор, направен след продължителни етнически конфликти. От тази позиция федерализмът се разглежда като вариант на държавно устройство, подходящ за процесите на постконфликтното възстановяване. Очертават се парадигмите на „сецесията” и на „мултиетническият федерализъм”, за да се пристъпи към съпоставителен анализ на сецесията и федерализма на теоретично, конституционно и нормативно-институционално равнище.

В този смисъл монографичният труд е опит за разработването на една нова проблематика на етническите конфликти, чрез отговор на основния въпрос: могат ли сецесията и федерализмът да бъдат успешен модел при управлението на етническите конфликти и при какви условия (с. 6)? Това позволява един от най-тревожните феномени на нашата съвременност – етническите конфликти да се изследват на лидерско и общностно равнище; да се съотнесат към практиките на федерализма и перспективите на етническият федерализъм; да се интерпретират и като елементи на системата на международните отношения и на „анархичния” международен ред, обусловен от съществуването и действието на конкурентни икономически и военни формирания и сили.

За реализирането на тези авторски намерения допринася логичната композиция на монографичния труд. В глава първа се концептуализират причините, условията и факторите за етнически конфликти, при които сецесията и федерализмът се очертават като възможно най-целесъобразни решения. Позицията на автора е представена от разбирането, че в основата на различните обяснения на всички тези неща е феноменът „етническа принадлежност”. Но този феномен като произход, идентичност, като национална и културна автономност или като етнонационализъм е релевантен за

съвременните дискурси на политиката в развитието на мултиетническите държави (с. 11).

Възприетият подход позволява да се представят тезите и практическите препоръки на авторитетни изследователи на управлението на етническите конфликти, да се постави въпросът за управленския капацитет на сецесията и федерализма при етническите конфликти, за конституирането на държавната власт и на нейното споделяне, в съответствие с принципите и нормите на международното право и политика.

В глава втора се разглеждат сецесията и федерализмът като средство за управление на етническите конфликти. Това, което искам да отбележа, е диференцираното интерпретиране на казусите. Сецесиите на Кипър и на Еритрея, както вече стана дума, се анализират чрез критериите за ефективност и целесъобразност. Това позволява казусите Кипър и Еритрея да се изследват и самостоятелно, и като форми на устойчив конфликт, който намира различни политически решения (с. 82–107). Специално внимание се отделя и на жизнеспособността – социална и икономическа, на Турската република Северен Кипър, а също и на Еритрея, държава, образувана след отделянето ѝ от Етиопия.

При разглеждането на федерализма доминират два проблема. Единият – за естеството на мултинационалните федерации, които се образуват в резултат на международни конфликти. И другият – за симетрията, като организационен принцип на разпределението на властта и начина на нейното упражняване. Аргументира се тезата, че мултинационалният федерализъм има бъдеще при условия, че учените и практиците преосмислят нормативните си очаквания и искания за справедливост и насочат усилията си към създаването на модели, съобразени с влиянието на регионалните фактори (с. 152).

Д-р Ралица Жекова основателно придава голямо значение и на демокрацията като условие за успешен преход от различните

етнически конфликти. Демокрацията се възприема като подходящо средство за децентрализация на властта, за защита на местните малцинства от местната тирания, за ангажирането на политическите партии с плурализма и децентрализирания характер на федералната правителствена конструкция (с. 56–60). Липсата на демократична основа на управлението според нея поставя под съмнение самата идея за ролята на федерализма при решаването на конфликтите (с. 115). Затова бих желал да отбележа по-конкретно и публикацията „Глобализацията, държавата и бъдещето на демокрацията”. В контекста на наследството и алтернативите на XXI век авторът подчертава значението на държавата в съвременното демократично управление и аргументира необходимостта от своевременна реакция спрямо факторите и действията, които дискредитират демократичните институции.

Казаното досега ми дава основание да взема и отношение към самооценката на научните приноси. Смятам, че те са коректно формулирани и в основни линии отразяват насоките и постиженията на нейната изследователска работа. По-прецизно биха могли да се дефинират приносите, посочени като 1 и 5 в приложената самооценка.

За участието си в обявения конкурс д-р Ралица Жекова представя и учебното помагало „Теория на международните отношения” (2012 г). Както беше отбелязано, тя е един от съавторите на учебника, предназначен за обучение на студентите, които във Варненския свободен университет изучават „Теория на международните отношения” като задължителна учебна дисциплина. Помагалото е подходящо и за други сходни дисциплини в направлението „Политически науки”. То е предназначено и за магистрите по „Право” към ВСУ. В него д-р Ралица Жекова е автор на темите 3, 5, 7, 9 и 10. В количествено отношение това е половината от броя на темите. В качествено отношение нейните разработки са

съизмерими с постигнатото високо концептуално и методическо равнище на учебника.

Онова, което прави впечатление и тук, са нейните задълбочени познания по съвременните теории на международните отношения, по международната сигурност и конфликти. И не на последно място – относно тенденциите, свързани с увеличаването на „недържавните участници в международните отношения“. В този дух са и моите очаквания за нейните по-нататъшни изследователски ориентации и постижения.

В заключение, според мен в настоящия конкурс **участва един безспорен кандидат**. Високата ерудираност, изследователските интереси и начинът на тяхната реализация очертават д-р Ралица Жекова като компетентен и перспективен специалист в областта на международните отношения и на конфликтологичната проблематика. От аналогично естество са и нейните научно-приложни постижения като университетски преподавател. Тези оценки отразяват и моите положителни впечатления още от студентските изяви и от съвместната ни професионална дейност с гл. ас. Ралица Жекова.

Предвид на всичко това предлагам на уважаемите членове на **Научното жури** **единодушно да подкрепят назначаването на гл. ас. д-р Ралица Жекова Жекова на академичната длъжност „доцент“** по професионалното направление 3.3 Политически науки (Международно право и международни отношения. Теория на международните отношения).

30.03.2012 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

проф. д-н Горан Б. Горанов